

ВДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Вахович Ірини Михайлівни

на дисертаційну роботу Зварич Олени Ігорівни на тему:

**«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ»**

поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

1. Актуальність теми дослідження

Економічний розвиток регіонів України в сучасних глобалізаційних умовах функціонування в значній мірі визначається парадигмою нової економіки, тобто вміннях створювати, поширювати та використовувати нові знання. Сучасна регіоналістика актуалізує наукові дослідження у напрямі нової економіки, що відповідно зумовлює необхідність розвитку інституційно-регуляторного середовища, сфери людського та інноваційного капіталів регіону як одних із визначальних чинників розвитку нової економіки. Тому актуальність теми дисертаційної роботи Зварич О.І. «Теоретико-методологічні засади забезпечення економічного розвитку регіонів України» безперечна, оскільки метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методологічних засад, науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо забезпечення економічного розвитку регіонів України в умовах формування нової економіки.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються застосуванням автором широкого кола загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Мета дисертаційної

роботи відповідає темі дослідження. Задачі дослідження логічно виходять з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими дисертантом елементами наукової новизни. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Методологічною основою роботи є сукупність способів і принципів наукового пізнання, фундаментальні положення регіональної економіки, кластерного аналізу, DEA-аналізу, економічного аналізу, наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців у сфері забезпечення економічного розвитку регіонів України в контексті нової економіки.

Отримані здобувачем наукові результати та висновки характеризуються високим рівнем обґрунтованості. Вони отримані на підставі значного обсягу статистичної та наукової інформації. Можна стверджувати, що дисертантом достатньо ґрунтовно опрацьовано вказану проблематику та отримано власні наукові розробки що мають елементи наукової новизни та містять практичну цінність.

3. Значущість дослідження для науки і практики

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України. В рамках виконання теми «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083) автором запропоновано методологію формування концепції економічного розвитку регіону та проведено аналіз пріоритетів економічного розвитку регіонів України; теми «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875) автором розроблено механізм реалізації концепції економічного розвитку регіонів України в контексті нової економіки, здійснено аналіз традиційних та новітніх чинників економічного розвитку.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні

результати наукових досліджень, викладені в дисертаційній роботі, знайшли практичне застосування у роботі: Міністерства розвитку громад та територій України при реформуванні регіональної політики в Україні (довідка № 7/2/21194-19 від 28.12.2019 р.); Рахункової палати при здійсненні аудитів ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів України (довідка № 07-33/467 від 28.12.2019 р.); Івано-Франківської обласної державної адміністрацією при розробці Стратегії економічного розвитку Івано-Франківської області, Програми соціально-економічного і культурного розвитку області, Регіональної цільової програми сприяння залученню інвестицій в економіку Івано-Франківської області (довідка № 1531/0/2-19/01-116 від 12.12.2019 р.); Івано-Франківської міської ради при розробці і реалізації Стратегії розвитку міста Івано-Франківська на період до 2028 р., Програми економічного і соціального розвитку міста Івано-Франківська, Комплексної програми сприяння залучення інвестицій в економіку міста Івано-Франківська (довідка № 490/167-08/23в від 13.12.2019 р.).

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні курсів «Управління соціально-економічним розвитком регіону», «Міжнародна економіка», «Міжнародна економічна інтеграція», «Міжнародні товарні ринки», «Зовнішньоекономічні зв'язки України», «Інфраструктура товарного ринку» (довідка № 03-0210/115 від 18.12.2019 р.), Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу при розробленні програм, методичного забезпечення та викладання дисциплін «Децентралізація та регіональні реформи», «Європейська регіональна політика», «Управління інноваціями в публічному управлінні», «Стратегічне управління», «Проектний менеджмент» (довідка № 65 від 20.12.2019 р.), Університету Короля Данила при викладанні курсів «Стратегічне управління бізнесом», «Управління проектами» (довідка № 02/156 від 18.12.2019 р.).

4. Зміст та завершеність дослідження

Дисертаційна робота Зварич Олени Ігорівни «Теоретико-методологічні засади забезпечення економічного розвитку регіонів України» має класичну структуру (п'ять розділів), є завершеною науковою працею, в повному обсязі відображає всі підготовлені для публічного захисту отримані положення наукової новизни, результати теоретичних і прикладних досліджень, а також відомості щодо їх практичного впровадження.

Дисертаційна робота характеризується логічним викладенням матеріалу, науковою мовою, єдністю змісту та повною мірою відображає особистий внесок здобувача в розвиток регіональної економіки та практики забезпечення економічного розвитку регіонів України. Використання дисертантом значної кількості наукових джерел дозволило здійснити порівняння різних точок зору на досліджувану проблему, що підтверджує достовірність теоретичних розробок автора. Дисертант широко використовує і коректно оцінює опубліковані праці вітчизняних і зарубіжних вчених та проблемно-дискусійний матеріал за темою дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи забезпечення економічного розвитку регіону» автор розглядає сутність поняття економічного розвитку регіону та його ролі в глобальному просторі (с.14-31), чинники економічного розвитку в світлі еволюції теоретичних концепцій регіонального розвитку (с.32-61), вплив місцевого самоврядування в Україні на забезпечення розвитку її регіонів: історіографічний ракурс (с.62-77) і методологічний базис формування концепції економічного розвитку регіону (с. 78-101).

У другому розділі «Класичні шляхи забезпечення економічного розвитку регіонів України» здобувачем визначено виробничі чинники економічного розвитку регіону (с.102-125), формування інфраструктурних чинників економічного розвитку регіону (с.126-151), вплив малого підприємництва на економічний розвиток регіону (с. 152- 169).

Третій розділ «Сучасні підходи щодо забезпечення економічного розвитку регіонів України» містить дослідження щодо людського капіталу

регіону як одного з визначальних чинників розвитку нової економіки (с.170-187), інновацій як основи регіонального економічного розвитку (с.188-211), інституційних засад економічного розвитку регіонів в світлі формування інноваційних систем (с.212-230).

Четвертий розділ роботи присвячено ідентифікації впливу еволюційних процесів на зміну концепції економічного розвитку регіонів (с.231-246), взаємозв'язку концепції економічного розвитку регіонів та рівня ключових факторів успіху (с.247-261), інвестиційному механізму забезпечення економічного розвитку регіонів (с.262-278), управлінні проектами як засобу запровадження концепції економічного розвитку регіонів (с.279-300).

П'ятий розділ «Організаційно-економічний механізм реалізації концептуальної моделі забезпечення економічного розвитку регіонів України» включає такі параграфи: інституційно-організаційне середовище реалізації концепції економічного розвитку регіонів України (с.301-321), формування та аналіз пріоритетів економічного розвитку регіонів України в контексті їх ключових факторів успіху (с.322-339) і формування сценаріїв економічного розвитку регіонів України на основі їх конкурентних переваг (с.340-361).

Дисертація містить висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

5. Наукова новизна і достовірність отриманих результатів

Наукова новизна представленого до захисту дослідження полягає у тому, що в роботі запропоновано вирішення важливої науково-практичної проблеми щодо формування концепції забезпечення економічного розвитку регіонів України в контексті нової економіки та визначення сценаріїв економічного розвитку регіонів і механізмів їх реалізації.

У процесі дослідження отримані такі основні наукові результати.

Автором запропоновано методологічний базис зміни концепції регіонального розвитку у напрямку нової економіки, що визначає ключовими факторами успіху регіону не тільки інвестиції в основну інфраструктуру, але і

розвиток людського капіталу та розвиток інституційного оточення, які створюють міцні засади розвитку регіону (с. 39).

У роботі визначено сукупність пріоритетів економічного розвитку регіонів України в контексті їх взаємозв'язку із ключовими факторами успіху регіонів, які характерні для нової економіки (с. 171).

Заслуговує на увагу удосконалений у роботі методичний підхід щодо оцінки ключових факторів успіху регіону (фактичних та потенційних), а також оцінки диференціації регіонів за рівнем їх впливу (с. 187).

Отримали подальший розвиток дослідження взаємозв'язку економічного розвитку регіону і його інфраструктури, що підтвердило гіпотезу визначальної ролі регіональної інфраструктури у реалізації стратегії модернізації регіональної економіки (с. 130).

На основі використання інструментів багатовимірною статистичного аналізу, автором визначено мультиплікатор інноваційності регіонів, величина якого характеризує використання інновацій в регіональному розрізі та слугує орієнтиром для провадження відповідної національної політики (с. 196).

Автором розроблено методичний підхід до оцінки впливу розвитку малого підприємництва на економічний розвиток регіону (с. 86), що у комплексі з іншими напрямками аналізу дозволило сформулювати пріоритети економічного розвитку регіонів країни.

У роботі обґрунтовано інституційний підхід до визначення ролі інновацій в регіональному розвитку, що доводить стимулюючий вплив інституцій на створення знань, інновацій і нових технологій, формування сприятливого інноваційного середовища (с. 59).

Заслуговує на увагу запропонований автором інструментарій формування сценаріїв економічного розвитку регіонів України, що забезпечило визначення конкурентних переваг регіонів (с. 356).

Оцінка новизни дисертаційних положень, пропозицій і рекомендацій здобувача дозволяє зробити висновок, що вони є вагомими для науки й практики. Вони можуть використовуватися у навчальному процесі та у

практиці регіонального управління. Результати виконаного дослідження, які набули форми авторських пропозицій, достовірні тому, що ґрунтуються на наукових положеннях проблеми забезпечення економічного розвитку регіонів України в контексті нової економіки. Всі представлені пропозиції дисертанта виходять з глибокого економічного аналізу, а за своїм змістом є цілком реальними і придатними для практичного використання. Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій підтверджується логічною завершеністю виконаної дисертації, апробацією результатів дослідження на науково-практичних та міжнародних конференціях (стор.12 дисертації та стор.6, 36-38 автореферату).

6. Повнота викладу результатів дослідження в наукових фахових виданнях

Основні положення дисертації опубліковано в 44 наукових працях, зокрема: 2 одноосібні монографії, 1 колективна монографія, 22 статті у фахових наукових виданнях України та 4 – у зарубіжних виданнях, з них 11 – у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, 13 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, 2 – в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій складає 47,7 д. а., з яких 42,97 д.а. належать особисто автору.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. Висновки та рекомендації, опубліковані в наукових працях і авторефераті, частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні та повною мірою відображають елементи наукової новизни, які винесено на захист.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Зварич О.І., варто зазначити, що в роботі є певні висновки й твердження, які можна віднести до категорії дискусійних і як таких, що потребують уточнення, зокрема такі.

1. У § 1.1 «Сутність поняття економічного розвитку регіону та його ролі в глобальному просторі» автор доречно акцентує увагу на сучасних процесах глобалізації, а також її специфічній версії глокалізації (*glocalisation*), які відповідно спричиняють те, що регіони зазнають змін в просторовій організації як їх економік, так і соціального життя (стор. 29), проте в подальшому у роботі вплив даних вагомих процесів не згадується.

2. У § 1.2 «Чинники економічного розвитку в світлі еволюції теоретичних концепцій регіонального розвитку» автором представлено ґрунтовний аналіз чинників економічного розвитку регіону і пов'язані з ними теоретичні концепції регіонального розвитку, що узагальнено у Додатку А (стор. 396), проте потребує уточнення авторське бачення сукупності чинників економічного розвитку регіону. На нашу думку, їх перелік не є повним та досить розосередженим.

3. У § 2.1 «Оцінка виробничих чинників економічного розвитку регіону» наведено порівняльний аналіз у 2008-2012 та 2013-2018 рр., що зумовлено новим поділом видів економічної діяльності у 2013 році, проте такий розподіл дещо ускладнює інтерпретацію отриманих результатів. Зокрема, рис. 2.2 та рис. 2.4 потребує уточнення періоду аналізування.

4. У § 2.2. «Формування інфраструктурних чинників економічного розвитку регіону» автору доцільно було б більш ґрунтовніше представити розмежування та власне трактування дефініцій «інфраструктура», «інфраструктурний комплекс», «регіональна інфраструктура» та «інфраструктура регіону». А також при побудові моделі взаємозв'язку економічного розвитку регіону і його інфраструктури (стор. 130) автор пропонує у підборі показників-репрезентантів аналізування виробничої, соціальної та ринкової інфраструктури, не враховуючи при цьому вагомий

вплив інвестиційної інфраструктури регіону.

5. Дискусійним є висновок автора що, у територіальній організації виробництва і розподілі праці в останні десятиріччя дедалі помітнішою стає спеціалізація не на окремих галузях виробництва, а на певних рівнях (функціях) економічної діяльності. При цьому автором виокремлено такі рівні (функції) економічної діяльності як: управління, дослідження і розвиток, виробництво та інфраструктура (с.165). На нашу думку, дане твердження не є об'єктивним та потребує уточнення.

6. П'ятий розділ «Організаційно-економічний механізм реалізації концептуальної моделі забезпечення економічного розвитку регіонів України» містить ґрунтовне економіко-математичне забезпечення аналізу пріоритетів економічного розвитку регіонів України в контексті їх ключових факторів успіху, проте робота переобтяжена математичним апаратом, який слід було надати у додатках.

Проте наведені дискусійні положення і недоліки істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Зварич О.І. «Теоретико-методологічні засади забезпечення економічного розвитку регіонів України».

Загальний висновок

В цілому, дисертаційна робота Зварич О.І. на тему «Теоретико-методологічні засади забезпечення економічного розвитку регіонів України» є завершеною науковою працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують науково-практичну проблему забезпечення економічного розвитку регіонів України в контексті нової економіки та визначення сценаріїв економічного розвитку регіонів і механізмів їх реалізації. Роботу виконано на високому науковому та методологічному рівнях. Дослідження є цілісним, носить завершений характер, містить наукову новизну та практичну цінність. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і вірогідність

отриманих висновків і рекомендацій, наукова новизна, теоретико-методичне і практичне значення роботи дають підстави для висновку, що дисертаційна робота Зварич О.І. на тему «Теоретико-методологічні засади забезпечення економічного розвитку регіонів України» за формальними та змістовними ознаками відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р. та №1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що дисертаційна робота за своїм змістом повністю відповідає паспорту спеціальності, а її автор, Зварич Олена Ігорівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Луцького національного
технічного університету,
доктор економічних наук, професор

І. М. Вахович

підпис заєвідчую:
Учений секретар
ЛУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
доц. А.Земко

Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаники
Вх. НДОР № 030115/337
30 06 2020